

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU

K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

200 399

(11) (B1)

(61)

(23) Výstavní priorita
(22) Přihlášeno 13. 06. 78
(21) EV 3841 - 78

(51) Int. Cl.³ C 02 F 1/46
A 61 K 33/18

(40) Zveřejněno 31. 12. 79
(45) Vydáno 15. 01. 83

(75)
Autor vynálezu KONOPÁČ JINDŘICH ing.CSc., MARIÁNSKÉ LÁZNĚ a
KUČERA ZDENĚK dr.ing.Csc., PRAHA

(54) Způsob úpravy přírodních léčivých jodových minerálních vod pro balneoterapeutické účely

1

Vynález řeší způsob úpravy přírodních léčivých jodových minerálních vod pro balneoterapeutické účely uvolňováním elementárního jodu z jodidů anodickou oxidací. Patří do oboru ministerstva zdravotnictví.

Využívané přírodní jodobromové a jodové léčivé minerální vody obsahují minimálně 5 mg $J^- \cdot l^{-1}$ (v některých zemích 1 mg $J^- \cdot l^{-1}$). Resorpce jodu lidskou pokožkou a sliznicemi se podstatně zvýší, je-li jod ve vodě přítomen nikoliv jen v ionisované formě, ale ve formě rozpuštěného elementárního jodu.

Pro balneoterapeutické účely se proto jodidy v minerálních vodách oxidují na elementární jod. Ve světovém lázeňství se používají v podstatě dva způsoby oxidace - samovolná oxidace jodidů a oxidace chemickými činidly.

Samovolná oxidace je pravděpodobně působena mikroorganismy (SKRUSE H., SPITZ H. - Wiener klin. Wochenschr. 67, 1955, 601 - 605). Probíhá v rozměrných akumulacích nádrží, jejichž výstavba je investičně nákladná. Stupeň oxidace (koncentrace element. jodu) není zcela ovladatelný, takže hodnota balneoterapeutického prostředku není konstantní.

Oxidace chemickými činidly - nejčastěji je způsob s chloraminem B, má nevýhodu v nebezpečí předávkování nebo nedokonalém promíchání, které může mít za následek nepříznivé účinky oxidačního činidla a jeho residuí na pokožku pacienta. Oxidaci jodidů v jodové minerální vodě pomocí ozonu popsali DEUTINGER - SKRUSE H., PFEIL G., Z. angew. Bäder - u. Klimaheilk.

23, 1976 , 5,436 . Voda sloužila k napouštění lázeňského bazenu.

K oxidaci jodidů je rovněž možné použít chloru, chlornanů příp. dalších činidel. Nevýhodou většiny činidel je jejich toxicita, nebezpečná manipulace, zvláště ve zdravotnických zařízeních, i nebezpečí alergických reakcí.

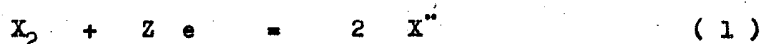
Vytvořeným cílem nového řešení úpravy přírodních jodových minerálních vod pro jejich balneoterapeutické užití bylo :

odstranění přídavku cizorodých látek a jejich nepříznivého vlivu na pacienta,
možnost regulace koncentrace elementárního jodu a automatizace procesu,
provádění úpravy mimo balneoterapii a bez lidského zásahu .

Výše uvedené nedostatky a vytvořené požadavky řeší vynález "Způsob úpravy přírodních léčivých jodových minerálních vod pro balneoterapeutické účely uvelňování elementárního jodu z jodidů anodickou oxidací " .

Z chemického složení minerální vody lze teoreticky usoudit, jaké děje při její elektrolýze mohou nastat. Rozhodujícími činiteli jsou ionty chloridové, jodidové a bromidové při anodické oxidaci a ionty sodné a vápíkové při katodické redukci.

Potenciál anody je řízen příslušnou elektrodovou reakcí halogenidů

a pro rovnovážný stav platí rovnice

$$E = E^\circ_{X_2, X^-} - \frac{RT}{ZF} \ln \frac{a_{X^-}}{a_{X_2}} \quad (2)$$

Standardní potenciály při 25 ° C mají hodnoty

$$E^\circ_{J_2, J^-} = 0,62 \text{ V}$$

$$E^\circ_{Br_2, Br^-} = 1,066 \text{ V}$$

$$E^\circ_{Cl_2, Cl^-} = 1,359 \text{ V}$$

Podle uvedených standardních potenciálů se budou vylučovat halogeny ve stejném pořadí tj. jod, brom, chlor .

Vedle anodické oxidace halogenidů je třeba uvažovat i oxidaci vody při níž se na elektrodě uvolňuje kyslík :

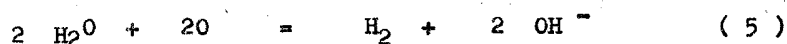
jejíž rovnovážný potenciál je dán vztahem (25 ° C)

$$E = 1,229 - 0,059 \cdot pH + \frac{0,059}{4} \lg P_{O_2}$$

O tom, která nebo které elektrochemické reakce při elektrolýse na indifferenční elektrodě probíhají, rozhoduje její potenciál, řízený koncentrací (aktivitou) halogenidových a vodíkových iontů a příslušným koncentračním a aktivačním přepětím a velikost proudu.

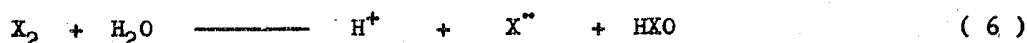
V neutrálním prostředí se rovnovážný potenciál reakce (2) snižuje (např. při pH 7 je $E = 0,80 \text{ V}$), takže by se po jodu měl před bremem a chlorem vylučovat především kyslík. Ve skutečnosti se kyslík vylučuje při pozitivnějším potenciálu díky kyslíkovému přepětí současně s chlorem.

Reakčním produktem na inertoní katodě je plynný vodík, který se vylučuje redukcí vody za současného uvolnění hydroxidových iontů, takže původně neutrální voda se stává u katody alkalická.

Při elektrolýse vodných roztoků halogenidů se uplatňují vedlejší chemické děje, především reakce vzniklých halogenů s hydroxidovými ionty z vody případně vzniklými na katodě dle reakce (5) .

Rozpuštěný halogen podléhá hydrolyse a disproportionuje na málo disociovanou halogenanovou kyselinu a velmi značně disociovanou kyselinu halogenvodíkovou podle rovnice

Disproporcionace je řízena rovnovážnou konstantou platnou při dané teplotě .

$$K = \frac{[\text{H}^+] \cdot [\text{X}^-] \cdot [\text{HXO}]}{[\text{X}_2] \cdot [\text{H}_2\text{O}]} \quad (7)$$

Je-li v roztoku koncentrace H^+ udržována na stálé hodnotě (tlumiče pH) a koncentrace X^- je velká, pak lze zanechat změnu koncentrace H^+ a X^- vznikající reakcí .

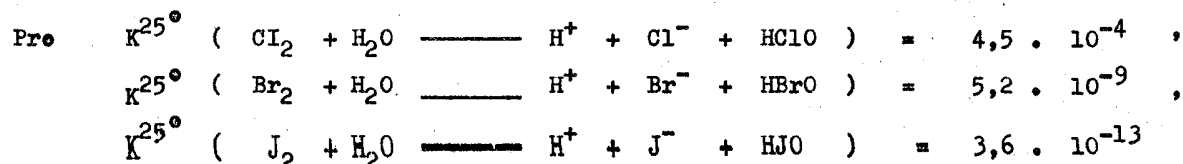
Dosažením podmínky látkové bilance, kde $[\text{X}_2]^\circ$ je původní koncentrace halogenu před disproporcionací

$$[\text{X}_2]^\circ = [\text{X}_2] + [\text{HXO}] \quad (8)$$

do rovnice (7) získáme vztah

$$\frac{[\text{HXO}]}{[\text{H}^+] \cdot [\text{X}^-] + K} = K \quad (9)$$

z něhož lze vypočítat stupeň disproporcionace (např. v procentech), položíme-li koncentraci X^- za koncentrací, např. $0,1 \text{ M}$.

je stupeň disproporcionace zaznamenan v tabulce 1.

Tabulka 1. Disproporcionace halogenů v procentech v závislosti na pH -

pH	chlor	brom	jod
0	0,5		
1	4,3		
2	31,0		
3	81,8		
4	97,8		
5	99,8	0,5	
6		5,2	
7		34,2	
8		83,9	
9		98,1	0,4
10		99,8	3,5
11		99,9	26,5
12			78,2
13			97,3
14			99,7

Z tabulky je zřejmé, že jod v roztoku minerální vody obvyklé hodnoty pH 7 - 8 hydrolyzuje prakticky nepodléhá a bude v ní stálý.

Vedle primárních reakcí, vyjádřených rovnicí (6) mohou probíhat další děje.

Kyseliny chlorná a ionty chlormanové vzniklé disociací kyseliny chlorné mohou společně reagovat za vzniku chlorečnanu :

nebo podle celkové reakce, vycházející z chloru

Rovnovážná konstanta této rovnice je

$$K^{25^\circ} = 5,9 \cdot 10^{-12}$$

Průběh a rychlost reakcí závisí na pH roztoku .

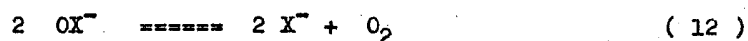
V kydelém roztoku jsou koncentrace chlormanu a kyseliny chlorné malé a rychlost reakce je velmi malá.

Podobně pro vznik bromičnanu a jodičnanu jsou rovnovážné konstanty dány hodnotami .

$$K^{25^\circ} = 7,3 \cdot 10^{-34}$$

$$K^{25^\circ} = 2,8 \cdot 10^{-46}$$

Posledním stupněm, spojeným s největším úbytkem volné enthalpie je rozpad halogenanových iontů na volný kyslík a halogenid

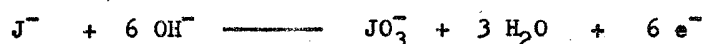
Tato reakce probíhá pomaleji než tvorba halogeničnanů, ale může být katalysována některými kysličníky, např. kobaltu, niklu, mědi, železa atd., nebo platinaovou černí, což vede k rychlé spotřebě halogenidů a halogeničnany nevznikají.

Podstata způsobu úpravy léčivé vody pro balneoterapeutické účely anodickou oxidací podle vynálezu spočívá v elektrolyze stejnosměrným elektrickým proudem o napětí 0,9 - 40 V mezi elektrodami z materiálu odolného minerální vodě za podmínek prevozu. Optimální průběh anodické oxidace závisí na koncentraci a složení upravované přírodní léčivé jedové minerální vody. Spočívá ve velbě teploty, kvality, rozměru, tvaru a prostorovém uspořádání elektrod, způsobu a intenzitě míchání, případně cirkulací vody, vzdálenosti elektrod, vloženém napětí a hustotě proudu na jednotku plochy povrchu elektrody.

Základní děj směřuje k uvolňování elementárního jodu podle reakce

Vedlejší, nežádoucí a potlačované reakce vedou k oxidaci jodidů na jodnany a vyšší oxidační stupeň - jodičnany, podle reakce

a k elektrolýze vody na vodík a kyslík.

Vyšší účinnost uvedeného způsobu úpravy přírodních léčivých jedových minerálních vod anodickou oxidací jodidů spočívá v tom, že v léčivé vodě se k uvolňování elementárního jodu nepřidávají žádná cizorodá chemická činidla. Celý proces úpravy lze provádět v uzavřeném cyklu s možností volby konečné koncentrace elementárního jodu ve vodě podle požadavku v širokém rozmezí. Způsob úpravy umožňuje plnou automatizaci procesu.

Podle vynálezu jodová minerální voda proudí mezi systémem elektrod z nichž jedna část je připojena ke kladnému polu zdroje stejnosměrného napětí 1,8 až 24 V. Druhá část k zápornému polu zdroje. Jodová minerální voda proudí kolem elektrod jednou nebo opakovaně až se dosáhne žádané koncentrace elementárního jodu ve vodě.

Plynů kyslíku a vodíku, vznikajících při elektrolyze na elektrodách se s výhodou využije pro odstranění ev. přítomných nežádoucích organických látek, zvláště naftového původu z jedové vody.

Příklad využití

Příkladem provedení vynálezu v praxi je způsob uvolňování elementárního jodu v balneoterapii pro přípravu koupělí z přírodní jedobromové minerální vody následujícího složení (uvedeno ve formě vzorce chemického složení, obvyklého v balneologii)

J ⁻	39,4	Br ⁻	35,4	HBO ₂	128	M	324	Cl ⁻	80	HCO ₃ ⁻	19	při 6,8 T 11,9 °C
							10436	Na ⁺	90			M = celk.mineralisace v mg.
							(	v mval	%	)		l ⁻¹ a mval . l ⁻¹

Oxidace může být v podstatě provedena dvěma základními způsoby :

A - v míchaném roztoku do kterého jsou elektrody ponořeny

B - elektrody jsou vloženy do pouzdra, kterým minerální voda jednosměrně protéká jednou nebo opakovaně.

Příklad výsledků :

Způsob	Vložené napětí (V)	Intensita (mA. cm ⁻¹)	Doba působení (sek.)	Konc.element.J ₂ (mg J ₂ .l ⁻¹)
A	1,8	11	30	1,3
A	15,0	680	30	32,8
B	5,0	110	300	3,8
B	5,0	110	600	11,8
B	9,8	450	30	2,4
B	9,8	450	150	16,55
B	9,8	450	270	25,2
B	24	400	3,5	21,95

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

Způsob úpravy přírodních léčivých jedových minerálních vod pro balneoterapeutické účely uvelňováním elementárního jodu z jodidů anodickou oxidací, vyznačený tím, že na jedovou minerální vodu se působí stejnosměrným elektrickým proudem o napětí 1,8 až 24 V , přičemž jedová minerální voda v okolí elektrod se udržuje v neustálém intenzivním pohybu.